کتبخانهٔ اجتهاد عدد ۳

کیزلی فغانلر

مجموعهٔ اشعار

مصر

مطبعهٔ اجتهاد
۱۹۰۶

LIBRARY
MAR 20 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

— افادهٔ طابع —

«کیزلی فغانلر» بر حریت قربانینکدر . انسانلرك استبدادی

هرکه زخمی خورد البته فغانی دارد

حکمنی طانیماق ایستەمز . ایستر ، که بر عائلەنك باباسنی ، بر ملتك اذکیاسنی ، فضلاسنی منفایه یوارلاسین ، محبسه یوارلاسین ، مزاره یووارلاسینده برانین ، برفغان چیقماسین ، دوراستبداد ، دور تراکم افغاندر . یتیملرك ، اوکسوزلرك ، برانغەبندلرك فغان مظلومیتلری ضبط و ضغط اولونا اولونا چلیکه ، یالین قلیجه ، سرتیز حنجره ، جهنمقلب بومبەلره تحویل اولنور . ایشته اوزمان ، متردد و بی قرار (هاملەت) لرك آغزندن بیله

Ma douleur changerait la couleur de l'offrande :
C'est du sang, non des pleurs, qu'il faut que je répande !

قول فعلعقبی ، صاعقەلره ترافق ایدن رعدلرکبی ، بوشانیر ، قاره طوپراقلر آلتنده قاره طوپراق اولان بعض امواتك مزارندن زندەلر فیشقیریر ، اموات ذیحیاتی احیای لایموته قلب ایدر . [کیزلی فغانلر]ك صاحبی بویله برمزاره لایق وصاحب اولوردندر . کیزلی فغانلری ، اون سنەاول کندی الیله بزه تودیع واهتمام نشرینی بنه بزه ترك ایتمش دی . شیمدی ، [مطبعهٔ اجتهاد] ، [کیزلی فغانلر] ی ، خطاب ایدلدیکی ملته تسلیم ایله امانته حرمت ووفا وظیفەسنی ایفاایتمش اولیور .

۲۶ مایس ۱۹۰۶ مصرالقاهره

دقتور عبدالله جودت

پدرمه

بابا،

هر دقیقه‌سی وطنك بر فلاكتنه آغلامقله كچمش اولان حیاتك متقرب ختام ایكن سویلدیكك سوزلر ابدی خاطر نشانمدر.

(حكومت) نامی آلتنده اجرای رزالت ایدن هیئت منحوسه‌یی سن هپمزدن زیاده طانیوردك. مسلك‌سقیم اداره‌سنك ماهیتنی تشریح ایله نتایج مؤلمه‌سنی تعیین ایتدیككك صره‌ده كله‌جك زمانلرك كچن وقتلردن خیرلی اولمایه‌جغنی آغلایه‌رق خبر ویرمشدك.

اویله اولدی!

بوكون وطنده معصوم قانلریله مظلوم فغانلرندن باشقه برشی كورولوب ایشیدلمیور؛ او یك شاعرە منبع الهام اولان دكزلرینی شهدای حریتك الی الابد صوغومیه‌جق

جنازه‌لریله طولدیردیلر ؛ او اولر که وقتیله هر بری بر طربگاه ذی صفا ایدی، شمدی بر راتینکده‌ٔ سکون بر ودره.

هله تخریبات معنویه دها زیاده اولدی : ابنای وطندن بر چوجغنك وجدانی، ناموسنی، حمیتنی صاتون الدیلر ساده‌دل معصوملره جاسوسلق اوکرتدیلر ؛ وطندن صوکره یاشامامغه علناً یمین ایتمش اولان فداکاران احراردن باشقه واظیفه‌سنه صادق کیمسه قالمدی.

بو فجایعه قارشی حسسز، حرکتسز طورمامش اولدیغمی تأمین ایله روحمه تسلیتبخش اولمق ایسترم. وطنك هر ولولهٔ سقوطنه وجدانم بر فریاد ایله جواب ویردی. بو مجموعه او فریادلری برر منظومه شکلنده جامعدر. قوانین وجدانیِ بی حریتك التجا ایتمش اولدیغی بو محشر رنکیننده‌ن قبر محترمکه اهدا ایدییورم. حیاتیله برابر حسیاتنك ده اولادینه انتقال ایتمش اولدیغنی کورن بر پدر قدر متسلی اول بابا!

کیجه

کیجه لبریز شوق و خولیادر
آرارم بن خیال جانانی
اوخفا خانۀ بدیعه‌ده
بولورم کاه بدر لامعه‌ده
بر منور مثال جانانی
که اولور روحمه مسرت بار
کوکلمی طالدیغی سکونتده
سویلدیر او خموش اولان انوار
اودم فیضبخش فطرتده
سینه‌لر وقفه کاه سودادر

***

کیجه لبریز عشق و خولیادر
کاه بر گنج، یانده بر دختر
نودمیده ایکی شکوفه کبی

ایده‌رك بر چمنستانه گذر
سویلشیرلر یاواش قلبی
صاره‌رق شب سکوتنی سحرك
ایلمکده صفاسنی اکمال
او سکوتی ایدر فقط اخلال
آره‌لقده صداسی بوسه‌لرك
اونه خوش دم، نه خوش تماشادر!

***

کیجه ابریز صمت وخولیادر
آسمانده، زمینده، هر یرده
منجلی بر سکون دلپرور
که بولنماز اوحا وجد آور
شام اسمرده، صبح انورده
چشم ساهر اولور سماپیما،
طبع شاعر ایسه تهیجده؛
دوردن، روغون اولان دریا
سر وسمین ایله تموجده.
بو مناظره بتون دلارادر،

کیجه ابریز حزن وخلیادر :
گاه بر قوش اوتر مقابرده
برینك صانکه روحیدر بیدار
ایلیور صوك ملالنی اظهار
بیك الم وار اوحزن سائرده:
یاد ایدر فوت اولان مسراتی
— که ظلام زمان ایله مستور —
باشقه برحزن ایله اولورمنظور
مبهمیتده گیزله‌نن آنی!
آه وارلق یئوسه مأوادر
هم ازل، هم‌ابد کدرزادر !!

مایس ۱۳۱۰

غزل

— کییوم تل مترجمه —

کورنجه غایت عمری خیال شکلنده
حیاته خنده‌لر ایتدم ملال شکلنده
پیمده ظلمت نسیان ، اوکمده پردهٔ شك
کیچر اوان حیاتم ظلال شکلنده
جهانه قارشی مقابر خطابت ایتمه‌ده‌در
سکوتی منتشر اولمش مال شکلنده
بوشب حقایقی صوردم نجوم ساهره‌دن
کلن جواب ایسه مبهم سؤال شکلنده
نه‌در اوکریهٔ شادی بیلیرمی‌یم عجبا
اولورسه خنده‌لرم انفعال شکلنده
کوزومده اشك تأثر شبیه دریایه
دلمده درد تحسر جبال شکلنده
طلوعی کورمه‌دن اولدی غروبه پیوسته

آچلدی صبح جوانی لیال شکلنده
جهانده کسب کمال ایتمه‌نك نه‌در سودی
کورورسه عجزینی آدم کمال شکلنده

١٣٠٩

شرقی

ابدی مست غرام ازلم
طولاشیر پایه مردم اجلم
ینه لکن یاشامقدر املم
بویله مستثقل اولورمیدی اجل ؟
لعنت اولسون سکا ای خائن امل !
لعنت اولسون سکا ای خائن امل!
عمرمی سنسین ایدن وقف جدل!
سکا نسبت ینه بر شیدر اجل
شمدی هجرانله پریشان املم
تسلیتدر بکا کلسه اجلم !

۵ شباط ۱۳۱۲

غزل

— برادر منزپتپرورم ....بکه —

کوکلده اقدس سودا وطن محبتیدر
وطن محبقی عمرك يكانه زينتيدر
(وطن! وطن!) دیه‌رك جان ویرن اعالينك
قلوب اهل وطن قبرذی مهابتیدی‌در
شفق دکل قیزاران صفحهٔ سماده بوشب
جریحه‌لی وطنك عکس خون محنتیدر
بنای ظلم ییقلسین تملدن اللهم،
كه حضرت وطنك منبع فلاکتیدر !
علی !.... ایله آغلا خراب اولدی
بوامتك شوزمانلر دم قیامتیدر !

اغستوس ۱۳۰۹

جلوس منحوسنك ١٣٠٧ سنه سنه مصادف اولان ليل مشؤمنده:

بى نصيبز اول قدر فكر منوردن كه بز
ايلرز تقديس استبدادى شهر آيين ايله!

شاب محتضر

— استاد حميت مرادبك افندى حضرتلرينه —

شباب اوكنده تبسمله روكشاده ايكن
اوباشقه نقطه‌يه ديكمش دوچشم بى‌فرينى
غريب املاره ويرمش دل مكدرينى
بوخسته‌نك بولەمام شمدى هيچ فرقنى بن
دم ربيعده صولمش شكوفۀ تردن!
بودم جهانه طبيعت حياتكستردر
شكوفه‌لر، سحرى خنده‌لر، مسرتلر
ايدر بو كهنه جهانى غريق نشوۀ تر
فقط ملوله بدايع بيله غم آوردر
باقلك بو كنجه، مكدر، اسير بستردر!

سونوك نكاهى كبى منعطف سماواته
آرار اونجم فلاكتمدار شبانى [*]
اودر بوكون بشرك وجه حزن وخسرانى
قدر اويرده اولور داغزن مساواته ،
امل اويرده ايدر خندەلر مجازاته !
يوزنده رنك جوانى قرين خجلتدر
غروبلر كورونور لوحۀ طلوعنده
بو احتضار اليمك دم وقوعنده
شبان نوحه كر بخت آدميتدر .
اميد منتظر مقدم قيامتدر !
ينه اميدەمى معروض اوجبهۀ غرا
كوزنده نور دهاء كرچه انطفايه قريب
دوداقلرنده فقط وار بر ابتسام غريب
طوقوندى قلب حزينه بوحال مستثنى :
حياتى محتضر اما ، اميدى خندەنما !

١٨ مايس ١٣١٢

[*] ييلديز سراى مظالم احتواسي

ای ابنای وطن

ایشته گلزار وطن محو اولدی استبداد ایله
بزدن استمداد ایدر هرذره برفریاد ایله
گچمسین ایامز بیهوده استمداد ایله
پنچه‌لشمك مقتضی غدار ایله ، بیداد ایله
ظلم واستبداد دوری درد ویأس ایامیدر
آرقاداشلر ،قان‌دوكك قان‌دوكمه‌نك هنگامیدر.
آرقاداشلر ! قان دوكك تا جوش‌ كلسین كائنات
لرزه‌بخش اولسون جهانه بزده‌كی عزم وثبات
ذلته ، عمره مرجحدز شرفلی برممات
امته لازم دكلدر بویله افسرده حیات
ظلم واستبداد دوری ، درد ویأس ایامیدر
آرقاداشلر، قان‌دوكك قان‌دوكمه‌نك هنگامیدر.
هرطرفده برأنین دائمی جوشان ایكن
(مدحت) ك أولادینه لایقمی قید حفظ تن
باق شهید اعظمه یاعقده بی‌قبر وكفن
بویله فریاد ایلیور شیمدی جوار كعبه‌دن :
ظلم واستبداد دوری ، درد ویأس ایامیدر
آرقاداشلر.قان‌دوكك قان‌دوكمه‌نك هنگامیدر !

آغستوس ۱۸۹۷

بو منظومه‌یه متعلق ایضاحات

ملتك صوك مدافعلری، ترقینك صوك خادملری، وطنك صوك امیدلری، امیدلرك صوك پناهی اولان یکی عثمانلیلره کچن سنه استبداد برضربهٔ تخریب اورمق جرأتنده بولنمشدی. بو جرأتك عکس تأثیر حاصل ایده‌جکی معلوم اولمقله برابر رفقای حمیتك اوغرادیغی غدرلری، حقارتلری ایشیدوب دوشوندکجه بیك حس الیم قلبمی قاناتیر طوروردی. اووقت وطنك هجری برکوشه‌سنه دوشمشدم. هرفردی برمملکته شرفبخش اوله‌جق قدر قطرهٔ ذی نصیب معالی اولان او کنجلرك دوماثرینی بومنظومه ایله تبجیل ایتدم.

وطنپرورلك حسیاتندن عاری برچوق آثارك بیله سوق وهم ایله نشرینی جائز کورمیه‌رك محصولات فکریه‌یی چرکین برخط ابطال آلتنده ایکله‌دن (انجمن تفتیش ومعاینه) غریبدر که بو منظومه‌نك هیچ بر کلمه‌سنه طوقونمادن طبعنه رخصت ویردی ورسائل موقوته

دن بريسی‌ده نشر ايتدی . حتی مکتب طلبه‌سی انجمن اعضاسندن زياده وقوف وانتقال آثاری گوسترەرك برايكيسی حس ومقصدمه بيگانه اولدقلرينی بكا قدر طويورديلر . (انجمن) ينه برشیٔ آكلامادی.

ادارۀ حاضره‌نك جهلايه حصر مناصب ايتمسندن آره صيره بوكبی فائده‌لرده كوروله‌بيلير . مكر حريفلر كنديلرنجه اك مهم اولان موقعلری‌ده التماسلر، خاطرلر توصيه‌لره طايانه‌ميه‌رق ناأهللره تسليم ايدييورلرمش . جهلاپرورلكك بو شكل لطيفی جهل وجهلادن متنفر اولانلرجه‌ده مقبولدر . وظيفۀ اساسيه‌سی فكر بشرك اك نجيب ، اك محترم محصولاتی شاشقين براستبدادك هوسات غريبه‌سنه خدمت يولنده پامال ايتمكدن عبارت اولان بر دائرۀ منحوسه‌يه مأمور اوله‌جق حشراتك ده ادراك وتقديردن محروم بيچاره‌لر سوروسندن انتخابی هروطنپروری خوشنود ايدر .

غزل

سموم محنتی ایچدم ابن لبن دیه‌رك
وطن ترابنی اوپدم سمن سمن دیه‌رك
وطن خرابه‌سی بنجه بهشت اعلادر
خرابه‌لر کزرم بن چمن چمن دیه‌رك
آقتدی سیف مظالم دماء مظلومی
اولوردی بلکه نصیبم بنم تسلیدن
مزاره یأس ایله کیرسه‌م (وطن! وطن!) دیه‌رك
دیدم: نه‌در بو جهانده نصیب عثمانی
دهان عالم آچلدی: (محن! محن!) دیه‌رك
مزار و محبسی عرض ایلمکده استبداد
حمیت هلنه شیمدی بکن بکن دیه‌رك

حزیران ١٣٠٩

بر بزم طربده

حق یولنده ایت فدای جان وتن
زینت احراردر خونین کفن
نشوه ویرمز بادهٔ سیر گلبدن
اولسون ارباب حمیت ناله‌زن
برخرابه‌زاره دونمشدر وطن
آه ایدلسین قلب غمله مأنوس ایله
فکر محزون ! خاطر مأیوس ایله
نالهٔ (واویلا !) ایله (افسوس !) ایله
اولسون ارباب حمیت ناله‌زن
برخرابه‌زاره دونمشدر وطن .

مایس ١٣٠٨

آه بیلمم که

نه‌دن لازم صاپیاسین مسکنت شبانه بیلمم که
نیچون معیوبدر افکار احرارانه بیلمم که
نه‌دن واجب بیلنسین بار ظلمی ایلمك بردوش
نیچون بهتان ایدرلر حضرت قرآنه بیلمم که
ره‌پرشان حریتده قصدم ترك جان ایتمك
بومیلی کیمدر القا ایلین وجدانه بیلمم که
وطن برطفلدر اولمش ینه خوابیدهٔ غفلت
نیچون بیدار اولوبده باشلاماز افغانه بیلمم که
حریم عدلی استبداد ایله ییقمشکن ای غدار ،
نه‌یوزله عزم ایدرسین‌درکه یزدانه بیلمم که !
الهی ! عدل وحقك حامی ، ممتازی ذاتك كن
نیچون تیغ مظالم داغ آچار انسانه بیلمم که !

تشرین ثانی ۱۳۰۹

بیکانه‌لر

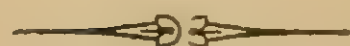
گلستان ملته برك و چمن بیکانه‌در
فیض معموریته شمدی وطن بیکانه‌در
حق یولنده جان ویرن احراره دلاردر مزار
مرد عالیهمته قبر و کفن بیکانه‌در
حضرت حریته ایلر پرستش، کوکله
آرزوی وصلت سیمین بدن بیکانه‌در
برات شیرینه ذلدر ایلمك حصر امل
کوه همت مسکنمدر . کوهکن بیکانه‌در
ملتی بویله کوروبجه بکاه‌م بر آن شوق
لیلهٔ مأیوسه صبح خنده‌زن بیکانه‌در !

ایلول ۱۳۰۹

مفخر احرار ع • ج برادرمه یازدیغم برمکتوبده
بالمناسبه دیمشدمکه

زنجیره کیرر مثال مجنون
حریتهکیم اولورسه مفتون
لکن نه ایلمه حذرسن
تنویر حقیقت ایلمکدن
لازمسه حیاتی ایله افنا
افنا صاییلمیر بو یولده اعلا !

١٣٠٦

تمنیات عاشقانه

استاد محترم ... بکه

شمدی وحدت کزیفی یم جبلك
رونمون هرطرفده بیك منظر
اویله یوکسككه باصدیغم یرلر
منتهای حدودیدر املك
صانکه قوشلر فغان طائردر
نقل سواد ایدر دم سحره

ابرلر کاستان سائرده
منتشر درشباب ذره‌لره :
کل شبابت ایچنده آغلایه‌لم !
سیری شمسک ایرنجه‌پایانه
باشقه‌برلوحه عرض ایدر آفاق
ایلرم بن اودمده مستانه
اوجی مشمول چشم استغراق
اوزمان هرسحاب زریندن
چشممه عکس ایدن‌خیالکدر
او خیال شبابدن احسن
کوکده تصویرذی مالکدر:
کل‌خیال ایچنده آغلایه‌لم !
صمت‌وظلمت بریکدی فوجافوج
کیجه‌نك الك‌کثیف بردمیدر
صائیرم بوظلام موجاموج
بختمك ترجمان ایکمیدر :
مهرومه‌کوشه‌کیر حزن وحجاب
کوکده‌انجم بتون طورور بی‌هوش

متجسم کبی خیال ایله خواب
آسمان برسکون زمین خاموش:
کل سکونت ایچنده آغلایه‌لم!
بویله درقاعده، جهانده اجل
شیخه‌ده، شابه‌ده ملاقیدر
برلشیر قبرده ابدله ازل
نه حزین موعد تلاقیدر؛
بکاده بادموت اولنجه وزان
منفرد برمزار اولور مسکن
ای خیالی انیس روحم اولان،
کل اوقبرغریبه بردم سن،
کل اووحدت ایچنده آغلایه‌لم؛
تموز ١٣١١

غزل

ویررمی ذوق حریم وصاله‌دن غمنی
فداایدرمی بهشته اوکندی عالمنی

نه‌در بو ظلمت وحشتفزای شب بیلمم
فلك زمینه‌سی آتمش ردای ماتمنی
تنمده روح روانکن خیال وصلت یار
نه‌یولده شرح ایده‌یم بن فراق یکدمنی
غریب بلبلی اولدم ریاض سودانك
دم سحرده اوینجه اومبتسم فمنی
او نظره آدمه ام الکتاب سودادر
شباب حله چالیشسین مآل مبهمنی
١٥ تموز ١٣١١

تصاویر بشر

برنجی چهره

نظرنده لقای مستقبل
بر ظلام کثیف ایله مستور
آغلایور قارشیسنده وجه‌امل ،
ایکلیور سینه‌سنده قلب حضور ؛
منقلب برانین یأسه نفس

دمبدم ایکله‌مکده‌در روحی
تن دگل ، صانکه برشکسته قفس
چیرپینیر آنده روح مجروحی
اوزرنده لباس صدپاره
شرح ایدر قلب پاره پاره‌سنی
آرالقده فقط او بیچاره
کوسترر کائناته یاره‌سنی
کیمسه‌سز بریتیمدر ، مظلوم
آغلامقده کمال یأسندن
ای بشر ، ای اسیر طالع شوم ،
آغلایان اول یتیم سنسین سن

ایکنجی چهره

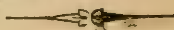
بوله‌ماز برطرفده جای قرار
متباعد دیار ویارندن
نظرنده دکیز ، سما ، کلزار
دها قسوتلیدر مزارندن ؛

طوقونور خاطراتنه قوشلر
جای شیون کلیر آکا کلشن
یوزینه چهرهٔ حیات آغلار
چونکه منتله طوغدیغی یردن
قهر ایله دست انفعال قدر
چکوب آتمش بوخاك پستی یه
آکا یالکز عدم امید آور
نفرت ایلر جهان هستی یه
بی امل برغریبدر مغموم
دوشونور . . . کوزلرنده اشك حزن
ای بشر ، ای مثال وغموم .
دوشونن اول غریب سنسین سن !

اوچنجی چهره

رنك ماتمی می چوکمش آفاقه ؟
اولیور آدمه ملال آور
آراده بیك مهیب طراقه

چارهٔ صیبور کائناتی سرتاسر
قالمیور برقرارده حیفا
شکلِ عالم بتون تحولده؛
متزلزل بتون زمین وسما
عرشِ اعلی بیله تزلزلده .
هر نه موجود ایسه بوعالمده
هپسی وقف خراب . هپ بی‌روح
بیقلوب کائنات بر دمده
دوشمش انقاضی آلتنه مجروح
چیرپینیر بر وجود یأس افکن
ـ منکسر درامید ، امل موهوم ـ
ای بشر ، ای تجمله محکوم ،
چیرپینان اول وجود سنسین سن!
٢ کانون ثانی ١٣١٢

بو منظومه‌یی دور حاضر ادبك مفخری اولان كنج برادیمزه زیرده‌كی تذكره ایله تقدیم ایتمشدم . شو تقدمه‌دن مقصد ایسه — هر معنا سیله ادیب اولان — او فضیلت مشخصه‌یه قارشی سنه‌لردن بری پرورده ایتدیكم حس تقدیری عرض ایتمك ایدی .

كدك پاشا : ٢٨ كانون ثانی ١٣١٢

ادیب محترم ،

تصاویر بشر عنوانلی منظومهٔ عاجزانه‌یی نام عالیلرینه اتحاف ایتمك جرأتنده بولنیورم . سزی معناً و جداً طانیمق بختیارلغنه نائل اولانلر صمیمی آشنالقلرینی اظهار ایچون بر معارفهٔ صوریه‌نك دلالتنه مفتقر دكلدرلر . بوكا قانعم . هنوز كوروشلمه‌دن بویله بر تقدمه‌یه جرأتم ده او قناعتدن نشئت ایتدی .

هر شعر غرا كز قلوب متحسسه‌یه بلیغانه بر خطابدر . بن چوق دفعه او علوی خطابلرك تأثیر وجدافزاسیله كونلرجه سرمست بلاغت اولوب قالدم . بونك ایچوندر كه مسقط رأسكزك شو زیارت اخیره‌مده وجدانمه القا ایتمش اولدیغی ایلك احتساساتك بر شكل خارجیسی اولان شو منظومه‌یی خاكپایه عرض ایدییورم :

اثرك موضوعنه كلنجه : انسانلر كوليور، انسانيت
ليور . نيجه ، اوخندهٔ غفلت مشحون ، بوسرشك
عوندن زياده ملال آوردر . شوپريشان سوزلرك
مبهمه‌سی آراسندن اويله بر ملال وجدانينك نشانه‌لری
له بيليرسه احتساساتم منظومه‌يه انتقال ايده بيلمش
. . .

باقی بی نهايه تعظيم .

ختام

Cevdet, 'Abdullāh
Gizli figānlar